

STATSRÅDENS TALE VED ÅPNINGEN AV KIRKEMØTET 2006 - EN ÅPEN KIRKE

Deres Majestet. Kjære kirkemøtedelegater.

Da biskop Finn Wagle talte i Nidarosdomen under kroningsjubileet i sommer, sa han at "å være konge er et kall".

"Det ligger en veldig styrke i å få tenke om livsgjerningen at den er et kall: Kallet handler om langsiktighet: Du løper ikke fra kallet. Du blir stående i det, som i et skjebnefellesskap. Kallet løfter ditt liv, gir det retning og tydeliggjør livets etiske fordring: Noen roper på deg, fordi de trenger deg."

Det er vel flere enn jeg som ville føle ydmykhet over – og kanskje nøle med – å snakke om vårt eget liv og arbeid på denne måten. Men biskopen foldet det i sin preken ut til å gjelde for oss alle, og for vårt ansvar for fremtidige generasjoner. Det var tankevekkende. Og utfordrende.

Kjære nyvalgte medlemmer av Kirkemøtet: Å være valgt til KM er også et kall, det er å være kalt. Noen har stemt på dere og dermed kalt dere – til det viktige arbeid dere skal gjøre de neste fire årene.

De aller fleste av dere har allerede lagt ned årevis av frivillig arbeid for den kirken dere er en del av, gjort det til en del av deres virke og liv.

Det har vært fantastisk interessant å lese de intervjuer som er gjort med dere som nyvalgte medlemmer, blant annet i den serien Vårt Land har hatt med presentasjon av kandidatene, og se hvor mange forskjellige motivasjoner og hjertesaker dere har.

- Jakobe Olea Juul er spesielt opptatt av at alle aldersgrupper og begge kjønn er representert.
- Petter Normann Dille er interessert i organisasjonsstruktur og kommunikasjon.
- Ingunn Aarseth Høivik er opptatt av gudstjenesterformen og vil gi barna plass i gudstjenesten.
- Kjersti Tytingvåg Rogne ser behovet for at kirka skal være en god arbeidsgiver.
- Kjell Guldvog Staalesen vil at terskelen til kirka skal være lavest mulig.

Det viser en forsamling med masse engasjement. Men mer: det viser også en forsamling med en stor bredde, med et mangfold av ståsteder og erfaringer. Det er akkurat det Kirkemøtet trenger.

I de neste fire årene vil dere ha stor betydning for utviklingen i Den norske kirke, kanskje større enn noe kirkemøte til nå har hatt. Ikke noe tidligere kirkemøte har da heller vært valgt med så stor oppmerksomhet. Det er ikke uten grunn. Dere skal velge nytt kirkeråd og ny leder.

Dere skal ta fatt i utfordringene fra kirkelig kulturmelding.

Dere skal behandle lærenemndas uttalelse om homofili.

Dere har ansvaret for det langsiktige arbeidet med store reformer, både organisatoriske og liturgiske.

Dere skal behandle Gjønnnes-utvalgets utredning og den framtidige tilknytningsform mellom stat og kirke.

Det hviler et betydelig ansvar på dere. Fordi de beslutninger dere tar, berører hvert enkelt menneske i Norge i noen av de viktigste dimensjonene i livet.

”Religion er en privatsak” var et slagord som hadde god klangbunn blant annet i mitt parti tidlig på 1900-tallet. Men religion er i vesentlig grad også et offentlig anliggende.

Religion er *både* en offentlig sak *og* en privat sak. Hva hvert menneske tror i sitt lønnkammer, om det ber, hva det ber om, hvordan det ber, kan ingen andre enn enkeltmennesket selv vite. Ingen andre har noe med det. Og ingen har rett til å sette seg til doms over det.

Men hvilke kår mennesket har for sin tro – hvordan troen kan komme til uttrykk utenfor lønnkammeret – det er offentlig. Og det har det offentlige noe med.

Noe av det mest interessante i globaliseringens tid er å oppdage hva dette innebærer og ta ansvar for det.

Menneskeretter og religionsfrihet blir ikke ivaretatt bare ved å gi mennesker rett til uhindret å leve som troende i sitt hjerte. Disse rettighetene har også en offentlig side: å kunne fortelle om sin tro, gi fysisk uttrykk for den i bygninger, i skrift og tale, i tilbedelse sammen med andre og i undervisning.

Dette skal det offentlige ikke bare tillate, men også legge til rette for.

Det er trosfrihet. Det er reell ivaretagelse av menneskerettighetene.

Det som har vært, er og alltid blir galt, er når disse rettighetene bare gjelder for noen.

I Soria Moria-erklæringen har regjeringen sagt at vi ønsker at Den norske kirke skal gi rom for ”ulike religiøse behov og ulike teologiske retninger”. Et slikt spenn – kulturelt, teologisk, i uttrykksformer og samværsformer – kan gi en viss friksjon. Men det er med på å gjøre Den norske kirke til nettopp en *åpen* kirke. Spennet gir oss så mange *åpninger* inn til kirken.

Jeg skal ikke legge skjul på at jeg som kirkemedlem og som engasjert samfunnsmenneske av og til har problemer med noen av synspunktene som enkelte av mine med-medlemmer i Den norske kirke har. Og jeg er sikker på at andre iblant har problemer med mine meninger. Men nettopp her er kjernen: I en åpen,

inkluderende og bred folkekirke er det nettopp dette mangfoldet som er det sentrale. Jeg kunne kanskje av og til gjerne ønske at det bare var de som var enige med meg, som stod for styre og stell i Den norske Kirke. Men det ville blitt en smalere Kirke, en svakere Kirke, en mindre Kirke. På samme måte dersom en annen retning fikk monopol på alle meninger.

Jeg håper derfor at en av de verdiene som vil ligge til grunn for dette Kirkemøtets tjenesteperiode er *mangfoldet*, respekten for at vi kan tenke og mene forskjellig, og samtidig stå sammen om det viktigste, om det som samler.

Den bredden og det mangfoldet vi ønsker i en åpen folkekirke, forutsetter at vi *snakker sammen*. Forståelse både for ulike synspunkt, og for mangfold, oppnår vi best i dialog.

Arbeidet i Lærenemnda om homofilis spørsmålet var et eksempel på slik dialogvilje.

På samme måte som samfunnet for øvrig, er også kirken i bevegelse i synet på homofili. Lærenemnda er delt på midten, og vi vet ikke enda hvor flertallet i denne salen vil ende opp. Men det aller viktigste er *enigheten* om at dette ikke er en kirkesplittende sak. At vi *skal* og *vil* leve sammen med ulike syn side om side, uansett hvem som er i flertall eller mindretall.

Det er dere som tar stilling til hva kirken skal mene, godt hjulpet av de lærde menn og kvinner. Av intervjuene ser jeg også at en del av dere er søkende og i tvil. Det er en sunn innstilling. Og det er et meget sunt trekk ved vår kirke at man hele tiden har vilje til å tolke tekstene i sin samtid, at man hele tiden er i utvikling, samtidig som man holder fast på kjernen. En religion som ikke evner å fornye sine tolkninger, kommer i uoverstigelige problemer. Konfliktene mellom menneskenes liv og samfunn og bokstavtro tolkninger av tekster skrevet i en helt annen tid, kan bli enorme og skape uoverkommelige problemer.

Dere tar beslutningen. Mange samfunnsengasjerte mennesker har store forventninger til dere. Det skal dere ta som en tillitserklæring og som en understreking av beslutningens betydning. Den er avgjørende for mange menneskers liv, den vil påvirke hvilken retning vår kirke tar, ja, kanskje hvilken posisjon den vil ha i vårt samfunn. Mange vil ha sterke meninger. Mange vil påvirke dere. Men det er dere som avgjør, og med dialog og respekt er jeg sikker på at dere tar det ansvaret.

Denne dialogviljen og denne respekten er også den måten vi må nærme oss det større religiøse mangfoldet vi opplever i samfunnet vårt på. Samtalen mellom trossamfunn og ulike kulturelle og religiøse tradisjoner viser *viljen til å leve sammen*, viljen til å være et *samfunn*. Noe av det som har imponert meg mest i løpet av dette året som kirkestatsråd, er dialogen mellom kristne og muslimer. En av

grunnene til at vi kom gjennom striden om karikaturtegnningene uten varig skade, er den tilliten som er bygd opp mellom religiøse ledere i ulike trossamfunn over år.

Utfordringene er store og muligheten for turbulens kraftig. Og igjen kommer vi opp i dilemmaer mellom respekt for forskjellene og behovet for å ha noen fellesverdier som grunnlag for et felles samfunn.

Ytringsfrihet er en slik felles verdi. Den står sterkt i vårt samfunn. Men samtidig bør den brukes med ansvar og forstand, slik enhver frihet må anvendes. Man roper ikke en falsk brannalarm i en fullsatt kinosal. Man krenker ikke folks rett til privatliv. Man appellerer ikke til rasistisk vold. Ytringsfriheten har grenser.

Men religionsfrihet har også grenser. Vi godtar ikke tvangsekteskap i religionens navn. Vi godtar ikke omskjæring av kvinner i religionens navn. Og vi godtar heller ikke diskriminering i religionens navn. Igjen må vi finne balansen mellom frihet og ansvar, mellom forskjeller og fellesskap.

Hvordan vi med ulike religioner og ulike kulturer skal finne fram til gode og fungerende fellesskap, ikke bare trossamfunn i mellom, men også innad, er en av vår tids største utfordringer. Noen verdier gjelder alle: likeverd, menneskerettigheter og respekt. Trossamfunn er ikke unntatt den utfordringen det er å kombinere dette med respekt for forskjellighet.

Et fundament for å skape god dialog er å bidra til å gi mennesker en trygg identitet. Derfor satser vi også på en omfattende trosopplæringsreform, med 100 millioner kroner til neste år, helt i tråd med Stortingets opptrappingsplan. Dette er en reform dere skal videreføre og ta hånd om. Det gjøres allerede et godt arbeid med dette, som gir dere et godt grunnlag til å jobbe videre.

Men den største debatten dere kan bli en avgjørende part i, er diskusjonen om statskirkens framtid. Det er en diskusjon som kan ende med de mest fundamentale endringene i kirkeordningen på 470 år. Det er et stort ansvar.

I Gjønnnes-utvalget samlet et bredt flertall seg om en mellomløsning, en kirke forankret i en egen kirkelov, hovedsakelig finansiert av staten, men hvor de vesentlige grunnlovsbestemmelsen er tatt bort, og hvor kirkestatsråd er avviklet. På hver side stod et lite mindretall, henholdsvis for fortsatt statskirke, og for full likebehandling med øvrige tros- og livssynssamfunn.

Nå gjennomfører vi historiens største høring, med 2500 høringsinstanser. Fristen er 1. desember, og mange svar er fortsatt ikke kommet inn. Menighetsrådene er først i løypa, rundt en tredel har svart, men fortsatt gjenstår to tredeler. Men allerede nå kan en konklusjon trekkes. Svarene gjenspeiler ikke fordelingen i Gjønnnes-utvalget. I de

foreløpige svarene har et knapt flertall av menighetsrådene ønsket seg en fortsatt statskirke.

Jeg skal ikke foregripe noen konklusjon. Den regjering jeg tilhører har ikke konkludert, partiet jeg tilhører har heller ikke konkludert.

Det blir spennende i de kommende ukene å se hva som blir resultatet når alle høringsinstansene kommer inn. Men hvis jeg skulle si noe om min føling med debatten akkurat nå, så er det at det er en betydelig skepsis til å skille kirke og stat. Ikke fordi man ikke ser de prinsipielle argumentene mot at en stat skal ha en religion stadfestet i en grunnlov, eller at det skal stilles religiøse krav til regjeringens sammensetning.

Jeg tror det skyldes en oppriktig og nær tilhørighet til den kirka vi har, og en bekymring for at noe av det skal forsvinne hvis kirkeordningen blir endret. Kirka vår betyr enormt mye for oss i de viktigste stundene i livet. Det er rørende å se hvordan stolte foreldre fortsatt bærer sine barn til dåp, hvordan ungdommer står spent foran i livet i konfirmasjon, lover kjærlighet og troskap til den de vil dele resten av sitt liv med, eller hvordan kirka lar oss ta farvel med våre kjæreste, og gir oss håp midt i den dypeste sorgen.

Kirka gir oss trygghet. Noen vi kan stole på, noen vi kan gå til. I glede, men også når vi trenger tilhørighet og omsorg.

Jeg vil si følgende til dem av dere som er tilhengere av et skille: det er her bevisbyrden ligger. Uten at dere kan gjøre medlemmene av kirka trygge på at det fortsatt kommer til å være slik etter et skille, ja, da blir det ikke noe skille. Vil det fortsatt være en åpen kirke, vil det være en inkluderende kirke, vil alle bli verdsatt og sett, eller blir det et A-lag og B-lag? Hvordan blir denne nye kirka?

Og her finner vi da også Gjønnnes-utvalgets største svakhet. Nemlig at man ikke har fortalt oss hvordan denne kirka blir, hvordan ledere skal velges, hvem som skal få økt makt når kirkestatsråd får mindre. Hvordan man sikrer denne åpne kirka.

Kanskje er det en tilfeldighet at ”en åpen kirke” ble temaet for akkurat dette kirkemøtet. Men det er i tilfelle en betydningsfull tilfeldighet. For det vil føre til at dere får fokus på en åpen kirke i deres høringsuttalelse.

Hvorfor er det viktig?

Etter min mening fordi det som kirken bidrar med i vår tid og i vårt land, er *tro og åpenhet*. Erfaringer fra misjonshistorien har lært oss at det finnes en vei fra kulturell overføring til dialog. Det har gitt oss en ny forståelse av kirkens rolle. En åpnere, modigere forståelse. En forståelse som bekjenner både synd og tro, ikke proklamerer fasit. En åpenhet som gjør at tro og bekjennelse nødvendigvis blir gjennomskiktig.

Vi har utviklet vårt land fra å være en enhetsstat til å bli et gryende flerkulturelt samfunn. Samtidig har vi hver og en behov for tilhørighet og identitet. Ingen skal bebreide kirken at den har vært og fortsatt utgjør et dypt nettverk av røtter i vår kultur og vårt folk. At den er åpen, gjør den til en kirke for vår tid.

Vi har enda ikke tatt stilling til hvilken kirkeordning vi vil anbefale Stortinget å slutte seg til. Men den åpenheten som vår kirkeordning har, skal ivaretas så langt jeg kan bidra til det, også i framtida.

Den økonomiske likebehandlingen av tros- og livssynsamfunnene skal videreføres uavhengig av hva som blir ordningen for kirken i framtida.

Det demokratiske elementet i Den norske kirke må styrkes.

Dette kirkemøtet er samlet for før første gang. Dere har store oppgaver foran dere. Jeg vil ønske dere lykke til, med håp om et godt samarbeid. Mange setter sin lit til dere, mange tror på dere. Mange håper at deres rop blir hørt, når dere utfører deres kall.

– Det skjer noe med oss i katedralen, sa biskop Wagle i sin tale i Nidarosdomen i juni. Den knuger oss ikke ned, den får oss tvert imot til å rette ryggen og lytte når livet selv kaller på oss. Den målbærer et nærvær, gudsnærværet i våre liv, nåderikt, oppreisende og forandrende.

– Her møter vi de store tanker om mennesket nettopp som kall, hogd i stein, formet i buer og hvelv, skulpturer og glassmalerier. Når vi – preget av tidens trykk – narres til å tro at mennesket ikke er mer enn gener, mer enn kropp, mer enn en forbruker, så svarer katedralen: Mennesket er mer.

– Misforholdet mellom fattig og rik er forakt for menneskeverdet.

Hører du ropet?

Vår sårede jord lider under menneskers grådighet og uforstand.

Hører du ropet?

– Kallet løfter ditt liv, gir det retning og tydeliggjør livets etiske fordring.

Noen roper på deg fordi de trenger deg, sa Wagle.

Kjære kirkemøte: Noen roper på dere, fordi de trenger dere!

Lykke til med arbeidet!